

| Södertörns högskola | Institutionen för kultur och lärande |
| Examensarbete 15 HP | Självständigt arbete i förskoledidaktik |
| Höstterminen 2015 |

Det skrämmande ämnet: barns sexualitet

En kvalitativ intervjustudie av fyra förskollärares
förhållningssätt till barns sexualitet.

Av: Linda Olsson

Handledare: Victoria Kawesa

Jag vill rikta ett stort tack till min handledare Victoria Kawesa som guidat och stöttat mig genom hela uppsatsens gång och som gjort detta arbete möjligt.

Tack!

Abstract

Title: The frightening subject: child sexuality – a qualitative interview study about a few preschool teachers approach to child sexuality.

Author: Linda Olsson

Mentor: Victoria Kawesa

Term: autumn of 2015

The purpose of this study is to investigate how child sexuality is imagined and understood according to the experiences and knowledge of four different preschool teachers. My main focus lied within finding out how preschool teachers approach the subject by asking them to share their experiences of children's sexual behaviors.

This is a qualitative study and the method used to collect the material was interviews. Four preschool teachers were asked to participate in my study. The theoretical approach in this independent work is social constructivism, and an intersectional perspective is used to analyze the results. The interviews are analyzed from a discourse analysis point of view, which means that my conclusions are based on my interpretations of how the informants in the study talk about and react to the subject.

My main conclusions are that the different preschool teachers in my study treats the subject in different ways, and the approach towards children's sexual expressions is handled in many various ways. All of the participating informants agreed that more education about child sexuality is needed. Another conclusion that my study confirms is that the subject is hard to talk about, among teachers, between teachers and parents and among children and grown ups.

Keywords: Children's sexual behaviors, preschool, social constructivism, child masturbation, approach to sexual behaviors

Nyckelord: Barns sexuella uttryck, förskola, socialkonstruktivism, barnonani, förhållningssätt till sexuella uttryck

Innehållsförteckning

1. Inledning	4
1.1 Bakgrund.....	5
2. Syfte.....	6
2.1 Frågeställningar	6
3. Teorianknytning.....	7
3.1 Socialkonstruktivism.....	7
3.2 Intersektionalitet.....	7
3.3 Maktstrukturer och normer.....	8
3.3.1 Genusteori	9
3.3.2 Ålder.....	10
4. Tidigare forskning	11
4.1 Barns sexualitet.....	11
4.2 Barns onani	12
4.3 Barns sexuella uttryck i lek	13
4.4 Barns sexualitet i lärarutbildningen.....	13
5. Material och metod.....	14
5.1 Insamling av empiri.....	14
5.2 Genomförande.....	15
5.3 Urval.....	16
5.4 Diskursanalys	16
5.5 Etiska överväganden.....	17
5.6 Forskarens roll.....	17
6. Presentation av resultat.....	18
6.1 Reaktionen	18
6.2 Kunskap och utbildning om barns sexualitet.....	19
6.3 Bemötandet av barns sexuella uttryck.....	20
6.4 Oro inför föräldrars reaktioner.....	23
7. Analys	25
7.1 Reaktionen	25
7.2 Kunskap och utbildning om barns sexualitet.....	27
7.3 Bemötandet av barns sexuella uttryck.....	28
7.4 Oro inför föräldrars reaktioner	30
8. Diskussion och slutsatser	32
8.1 Resultat- och analysdiskussion	32
8.2 Metoddiskussion.....	33
8.3 Förslag på vidare forskning	33
9. Källförteckning	34
10. Bilagor	37

1. Inledning

Barns sexualitet är ett område som verkar vara svårt och tabubelagt för personal verksamma inom förskolan (Kosztovics & Leveau, 2009, s. 2). Barns sexualitet existerar biologiskt enda från födseln (Larsson, 1994, s. 16) men begreppen barn och sexualitet kan i min erfarenhet, i kombination med varandra, för vissa låta problematiskt. Sexualitet över huvud taget är ett ämne som bland vuxna kan väcka olika reaktioner. Mitt intresse för att undersöka barns sexualitet grundar sig dels i mina egna erfarenheter i att själv inte veta hur jag ska reagera eller agera i sammanhang där barn gett uttryck för sin sexualitet på förskolor jag vistats på.

En situation som fick mig att stanna upp och tänka på hur problematiskt detta ämne faktiskt är var när jag hade min första verksamhetsbelagda utbildning under förskollärarytutbildningen. Jag och min dåvarande handledare hade ansvar över vilan för treåringarna när ett barn började onanera. Under den perioden förstod jag inte att det var onani, utan jag blev mest besvärad och nervös i situationen. Jag frågade min handledare varför barnet gjorde som hen gjorde, och hon svarade: ”Äsch, hon gör alltid sådär vid vilan, det är bara att ignorera. Föräldrarna säger att hon gör så hemma.” Jag funderade över den situationen länge, och undrade om det var det rätta sättet att bemöta ett sådant beteende. När vi senare i utbildningen läste en kurs som kallades: ”psykologiska teorier och små barns utveckling” där yngre barns sexualitet diskuterades förstod jag att det var onani som barnet utförde. Så började mitt intresse för att undersöka hur pass tabubelagt detta ämne egentligen är i vårt samhälle. Jag har efter den insikten, i att barn faktiskt föds som sexuella varelser, sett barn uttrycka sin sexualitet på ett mycket mer naturligt sätt än tidigare.

Det behövs mer kunskap om barns sexualitet och därför har jag i min undersökning valt att försöka ta reda på mer om detta svåra och tabubelagda ämne (Kosztovics & Leveau, 2009). Min studie syftar till att öka medvetenheten om att barns sexualitet är ett viktigt område som behöver undersökas och pratas om (Larsson, 2002). Målet med denna studie är att väcka ett intresse för diskussion kring ämnet genom att belysa förskollärares erfarenheter, attityder till och kunskap om barns sexualitet.

Anledningen till att jag valt att undersöka detta tabubelagda ämne är alltså för att jag själv erfarit situationer där jag inte vetat hur jag varken ska reagera eller agera. Det faktum att

barns sexualitet är så pass tabubelagt som det är skulle kunna vara en bidragande faktor till att jag (och andra jag mött som är verksamma inom förskolan) inte vet hur vi ska agera när barns sexualitet visas på förskolan.

1.1 Bakgrund

”Få ämnen är så laddade och tabubelagda som de som rör barns sexualitet.” (Kosztovics & Leveau, 2009). Så inleds RFSU:s vägledning om barns sexualitet som riktar sig till föräldrar och personal verksamma inom utbildningsväsendet. För att tydliggöra begreppet ”barns sexualitet” har jag valt att definiera detta utifrån RFSU:s tolkning av begreppet. RFSU (2009) definierar barns sexualitet enligt World Health Organizations beskrivning som följande:

Sexualiteten är en integrerad del av varje människas personlighet, och det gäller såväl man som kvinna som barn. Den är ett grundbehov och en aspekt av att vara mänsklig, som inte kan skiljas från andra livsaspekter. Sexualiteten är inte synonym med samlag, den handlar inte om huruvida vi kan ha orgasmer eller inte, och är inte heller summan av våra erotiska liv. Dessa kan men behöver inte vara en del av vår sexualitet. Sexualitet är mycket mer: den finns i energin som driver oss att söka kärlek, kontakt, värme och närhet; den uttrycks i vårt sätt att känna och väcka känslor samt att röra vid varandra. Sexualiteten påverkar tankar, känslor, handlingar och gensvar och därigenom vår psykiska och fysiska hälsa. (RFSU, 2009, s. 5)

I den här uppsatsen definieras barns sexualitet på ett liknande brett sätt som RFSU. Det vill säga att barns sexualitet inte likställs vid orgasmer, även om det kan vara en del utav det, utan definieras mer som lusten att söka kärlek och närhet på ett lekfullt, nyfiket och lärande sätt.

I läroplanen för förskolan finns inga riktlinjer som stödjer arbete med barns sexualitet, men däremot finns ett mål som lyder: ”Förskolan ska sträva efter att varje barn utvecklar sin identitet och känner trygghet i den.” (Skolverket, 2010, s. 9). Enligt Ingbeth Larsson (1994) är barns utforskande av sexualiteten just ett sätt att bygga upp sin egen identitet (s. 16-17). Därför blir det av större vikt att det finns kunskap och vägledande riktlinjer för förskolepersonal om ämnet. Min studie syftar till att öka medvetenheten om att barns sexualitet är ett viktigt område som behöver undersökas och pratas om (Larsson, 2002). Målet med denna studie är att väcka ett intresse för diskussion kring ämnet genom att belysa förskollärares erfarenheter, attityder till och kunskap om barns sexualitet.

2. Syfte

Syftet med denna undersökning är att försöka skildra barns sexualitet genom att ta reda på vilka erfarenheter och kunskaper som finns hos förskolepedagoger kring ämnet. En ytterligare aspekt är att försöka se samband och skillnader i hur förskollärare förhåller sig till barns sexualitet och hur det uttrycks.

2.1 Frågeställningar

- Vilka kunskaper och erfarenheter har personal på förskolan kring barns sexualitet?
- Hur bemöts barns sexuella uttryck i förskolan?
- Finns det några skillnader eller samband i hur olika förskollärare förhåller sig till barns sexualitet?

3. Teorianknytning

I denna uppsats kommer resultat från studien att analyseras utifrån en socialkonstruktivistisk ansats. Nedan följer en presentation av betydelsen av socialkonstruktivism som följs av underkategorier som kommer att utgöra analysverktygen.

3.1 Socialkonstruktivism

Uppsatsen utgår ifrån en socialkonstruktivistisk teoretisk ansats. Därför utgår jag i studien ifrån att verkligheten är socialt konstruerad och att det inte finns en verklighet som vi kan se, utan att vi är en del av den verklighet som vi människor konstruerar (Ali, 1999, s. 31). Jag utgår alltså ifrån den socialkonstruktivistiska teorin vilken tyder till att utsagor gällande barns sexualitet skapar en viss verklighet kring hur barns sexualitet uppfattas av andra. Därför blir användningen av språket i intervjuerna viktigt i min studie. Språkets roll i den socialkonstruktivistiska teorin blir viktig eftersom olika kollektiva uttryck och benämningar gällande exempelvis barns sexualitet resulterar i hur vi bemöter och hanterar ämnet, vilket i sin tur resulterar i kategorisering av kategorier i samhället (a.a. s. 32). Av den anledningen blir det viktigt att jag tittar på hur forskollärare konstruerar olika kategorier. Dock räcker det inte med att konstatera att kategoriseringar görs utan dessa behöver en kritisk hållning gentemot och därför kommer jag i studien att använda mig utav ett intersektionellt perspektiv i analysen. Även en diskursanalys kommer att göras av utsagorna från intervjuinformanterna och då behövs en begreppsapparat som förtydligar och hjälper till att kritiskt förstå de normer och maktstrukturer som ligger bakom utsagorna. Dessa analysbegrepp utgörs av: makt, genus, normer och ålder, vilka presenteras i underkategorierna nedan.

3.2 Intersektionalitet

Begreppet intersektionalitet grundades som en antirasistisk kritik mot den ”vita” feminismens praktik, med grundtanken om att den exkluderar. Fokus i intersektionellt analytiskt tänkande ligger vid att försöka se olika sociala strukturer och kategoriseringar som ett samspel (Krekula, Närvänen & Näsman, 2005). Intersektionalitet beskrivs även av Paulina de los Reyes och Diana Mulinari (2005) som ett teoretiskt perspektiv som möjliggör förändrat synsätt och förhållningssätt till sociala ordningar som tas för givet i samhället. De menar vidare att intersektionalitet som teori kan användas för att synliggöra och problematisera olika

sammanhängande företeelser som påverkar maktförhållanden och jämlikhet. (a.a., s. 23-24). Det centrala blir, i min tolkning, att maktförhållanden alltid bygger på simultana förhållanden av förtryckta grupperingar, så som: klass, kön, etnicitet och ålder. I denna uppsats används det intersektionella perspektivet som ett analysverktyg för att synliggöra olika typer av maktpositioner som påvisas i resultatet och analysen i studien.

Intersektionalitetsanalys förutsätter i min tolkning att en kritisk hållning bör ställas till den kunskap som produceras i enlighet med socialkonstruktivismens teori. I studien förhåller jag mig kritisk till hur kategorier konstrueras av förskollärare. Problematiseringar och tolkningar kommer att göras av det som verkar vara naturligt och självklart för de förskollärare som intervjuats. Därför placerar jag studien i den kritiska forskningskategorin som ofta kännetecknas av att empiri tolkas och problematiseras av utsagor där informanterna antyder att någonting är naturligt och självklart (Alvesson & Sköldberg, 1994, s. 326). Det som kritisk analys bidrar med är ett alternativt synsätt till barns sexualitet som stärker barns rätt till sin egen sexualitet och därför är det viktigt att jag är kritisk till de underliggande antaganden som finns i dessa utsagor. Ett intersektionellt perspektiv hjälper mig att lyfta fram ett alternativt synsätt på barns sexualitet där man inte särskiljer barns sexualitet från kön, ålder, klass osv då kategorierna ur ett intersektionellt perspektiv är samverkande för maktordningen.

3.3 Maktstrukturer och normer

Normer kallas det oskrivna och ofta omedvetna vetandet som i samhället bestämmer vem som är normal och vem som är avvikande. I uppsatsen kommer empirin delvis att analyseras ur ett normkritiskt perspektiv för att försöka avslöja möjliga dolda normer i samtalen med informanterna. Analysverktyget har valts dels för att ett försök till att tydliggöra vad som kan ligga bakom ämnets tabu, dels för att synliggöra de möjliga normerna för att ha möjlighet att motverka återupprepning av dessa (Åkerlund, 2011, s. 10 - 11).

En av de absolut starkaste normer som finns i vårt samhälle är heteronormen som handlar om att människor bör vara indelade i man och kvinna, att dessa måste vara olika och att män och kvinnor är de som normalt blir kära i varandra, medan homosexualitet ses som avvikande. Därmed utgör heterosexualiteten ett privilegium på så sätt att det inte anses avvikande (Åkerlund, 2011, s. 20).

Pia Laskar (1998) beskriver maktbegreppet som en position där överordnade genom hierarki har makt och resurser att konstruera sitt perspektiv till det normativa perspektivet. Laskar pratar vidare om positionsbestämningar som socialt konstruerade, där hon menar att sociala positioner endast existerar för att de befinner sig på olika nivåer i en socialt/kulturellt konstruerad hierarki.

Normer utgörs av makthållare, det vill säga att de som har makt är de som styr över normer. Normerna arbetar därmed inte utifrån tvång, utan genom att människor styrs in i dem och det som enligt normen är rätt, medvetet eller omedvetet (Dolk, 2013, s. 26). Dolk beskriver olika normativa uppfattningar och menar att ”vuxen och barn” är en norm som vi människor ofta faller in i. Dolks exempel på hur åldersnormen ser ut handlar om klädsel: ”Att som vuxen klä sig i prinsessklänning eller Spindelmannendräkt underlättar vanligtvis inte om du vill ha status på arbetsplatsen, medan det motsatta kan gälla för förskolebarn.” (a.a., s. 26-27).

I denna uppsats läggs ingen vikt vid förskollärares motiv till kategoriskapande diskurser, utan intresseområdet blir snarare effekten av deras utsagor. En fråga som jag ställt i analysen är: vad påverkar att olika kategoriseringar görs? I studien är utgångspunkten att makt existerar i alla sociala relationer (Ali, 1999, s. 31).

3.3.1 Genusteori

Flickor och pojkar har olika förutsättningar och har olika villkor i samhället, ock så i förskolan, där traditionella könsmonster ofta förstärks. (Dolk, 2013, s. 15-16). En uppfattning om genusbegreppet är att det skulle vara en kulturell tolkning av kvinnor och män ur ett biologiskt perspektiv – det vill säga, de biologiska skillnader som finns tolkas av att det finns föreställningar om hur kön bör se ut på en kulturell nivå (Laskar, 1998). Pojkar förmodas ofta brista i sin empatiska förmåga, vilket leder till att flertalet pedagoger arbetar extra med att försöka stärka pojkar till att visa känslor och bygga en empatisk identitet. Samtidigt uppmanas pojkar att framstå som ”starka män” som inte behöver gråta och gnälla (Hellman, 2008, s. 57).

I enlighet med uppsatsens teoretiska ansats socialkonstruktivismen bestäms kön i denna studie som konstruerat (Ali, 1999, s. 31), det vill säga att benämningen kön här inte definierar det biologiska könsorganet utan det socialt konstruerade könandet av människan, det vill säga den sociala föreställningen om vad som anses kvinnligt respektive manligt.

3.3.2 Ålder

Normer om ålder, inte minst i förskolan, existerar i mycket hög grad. Dessa påverkar enligt Dolk (2013, s. 30) hur vuxna respektive barn bör vara och hur de bör betar sig, vilket resulterar i begränsning av möjligheter i förskolan. Hon menar vidare på att detta leder till tolkningsföreträde för äldre i förhållande till yngre, vilket resulterar i en tydlig asymmetrisk maktrelation. Krekula, Närvänen och Näsman (2005) beskriver ålderskategorisering som en struktur som ofta förbisetts i intersektionell analys. Författarna uttrycker kritik mot att specificera en åldersinriktning i forskning, då sådan forskning ofta förbiser åldersdifferentiering i relation till andra kategorier som klass, kön och etnicitet, där de menar att samspelet ålder och kön ofta är det som hamnar mest i skymundan efter genusvetenskapens genomslag. De menar att det är viktigt att fokus riktas mot risken för dubbelt/värre förtryck mot olika underordningar för att problemet ska kunna synliggöras och motarbetas.

Maktrelationen mellan lärare och barn kan också uttryckas som att den vuxne är auktoritär. Anneli Frelin (2012, s. 112) diskuterar auktoritet genom ett relationellt perspektiv. Hon menar att maktrelationen mellan vuxen och barn är socialt konstruerad och ofta förhandlas genom att en person (barnet) frivilligt lyder under en annan (vuxen) om barnet accepterar den vuxnes legitimitet. Frelin påpekar även att relationen påverkas av samhällets konstruktion av lärarroll respektive barnroll. I uppsatsens analysdel kommer resultatet att tolkas utifrån tanken om att maktförhållanden barn/vuxna är asymmetrisk och socialt konstruerad.

4. Tidigare forskning

Det är svårt att hitta nyare forskning kring barns sexualitet. Av den anledningen är uppsatsens tidigare forskning upplagd på ett sätt där bland annat historiska perspektiv på barns sexualitet beskrivs. Avsnittet kommer att bestå utav beskrivningar av olika typer av sexuella uttryck med ett inledande avsnitt om barns sexualitet generellt. Därefter följer ett avsnitt om tidigare forskning kring barns onani som enligt Aigner & Centerwall (1983) är det område som är mest tabubelagt att prata om. Avslutningsvis presenteras forskning kring barns sexuella uttryck i lek.

4.1 Barns sexualitet

Vikten av att barn får ha en sexualitet beskrivs av Ingbeth Larsson i boken *Är det normalt eller...?* (1994). Hon menar att sexualitet finns redan från födseln, och det är viktigt att vuxna inte skuldbelägger barnen i deras sökande efter en egen sexuell identitet som en del av personlighetsutvecklingen (s. 16-17). Författaren beskriver även skillnaden mellan en pojkes och en flickas möjligheter till att skapa en sund sexualitet. Hon menar att pojkar har större möjlighet till detta eftersom bestämda ord för pojkens könsorgan finns medan det kvinnliga könsorganet ofta saknar benämning. Larsson beskriver detta som problematiskt i och med att pojkens kön då har rätt till sin existens medan flickan förvirras då hon inte kan benämna alla sina kroppsdelar (s. 17).

Larsson kommer i sin avhandling fram till att många förskollärare accepterar att barn är sexuella varelser, och tycker att det är viktigt och att den är betydelsefull för barnets personlighetsutveckling, men det finns en osäkerhet bland personalen om vad som bör och inte bör accepteras i förskolans värld. Grunden till osäkerheten verkar ligga i hur barnens föräldrar skulle reagera. Resultatet av detta blir då att sexualitet i form av lekar ofta förbjuds utan förklaring, och att samtala kring sexualitet blir endast aktuellt vid situationer där sådana fall uppmärksammats av flera vuxna (Larsson, 1994, s. 87).

Anna Kosztovics, ordförande i RFSU Malmö, har tillsammans med Linda Leveau gjort en undersökning bland förskollärare och arbetslag i Malmö där hon skickat ut frågeformulär med olika frågor gällande barns sexualitet. Frågorna de har försökt besvara är hur pedagoger

förhåller sig till barns nakenhet, onani och barns sexuella lekar. De har undersökt 53 olika förskolor i Malmö genom att skicka ut två olika enkäter med frågor gällande barns sexualitet, mellan den första och andra enkäten hade hon diskussioner i arbetslagen och visade filmer kring ämnet (Kosztovics & Leveau 2009). Med sitt projekt vill författarna visa på att ett förändrat förhållningssätt hos pedagoger i förskolan har stor inverkan på huruvida barns sexualitet kan bemötas, vilket i sin tur skulle leda till att en sundare sexualitet kan utvecklas hos barnet.

Aigner & Centerwall (1983, s. 16-19) skildrar bland annat en syn på utvecklingen av hur vuxna förhåller sig till barns sexualitet. De beskriver hur utvecklingen av daghem och fritidshem under 60-talet förändrade möjligheterna för barn att kunna finna platser där vuxna varken stör deras aktiviteter eller tankar, deras sexualitet. Författarna menar att barn nu har mycket mer tillsyn, vilket leder till att vi ser barnens sexualitet och sexuella uttryck på ett sätt som vi inte gjort innan.

4.2 Barns onani

Barns sexualitet är ett mycket tabubelagt ämne att diskutera (Kosztovics & Leveau, 2009, s. 2). Aigner & Centerwall (1983, s. 26) beskriver barns onani som det området som är mest tabubelagda när en pratar om barns sexualitet, men poängterar onanin som källan till den egna sexuella utvecklingen. Författarna beskriver den historiska aspekten på onani. De menar att det inte var längesedan som onanin ansågs skadlig och till och med en orsak till sinnessjukdom. Skolor utvecklades så att barnen kunde hållas under ständig uppsikt, exempelvis byggdes toaletter under 1700-talets skola så att de blev offentliga, öppna och barnen vakades tills de somnade så att de inte skulle kunna onanera (a.a. s. 27).

Högutbildade mödrar är de som känner bäst och är mest positiva till barns onani. Det är även merparten mödrar som ansvarar för upplysning kring sexualitet för barnen (Larsson, 1994, s. 38-39). Författaren menar att små barns onani inte behöver ha som mål att sluta i klimax, men att det observerats att barn redan i ettårsålder faktiskt kan få orgasm (a.a. s. 54).

Anna Kosztovics (2014, s. 11-12) har gjort en rapport om förskollärares förhållningssätt till barns sexualitet där hon menar att merparten av förskollärarna anser att onani är en naturlig del av barns sexualitet, men att det finns två olika uppfattningar om på vilket nivå det är

naturligt. Några tycker att det är helt naturligt och att onani är mycket vanligt. Andra anser att det är naturligt, men att det finns ett behov av att sätta gränser och vara tydlig med vad som är okej. Kosztovics menar också att många förskollärare anser att det behövs ett nytt ord för barns onani, och att flera vill poängtera det omedvetna i barns onani.

4.3 Barns sexuella uttryck i lek

Barns sexuella lekar behövs enligt Akseldotter (1993, s. 37) för att barnen ska kunna upptäcka sin egen och andra barns kroppar. Författaren menar vidare att barn som tillåts uttrycka sin sexualitet utan inblandning från vuxna blir mindre rädda för nakenhet och utvecklar en sund sexualitet. Barnen får även en grund i att känna vad som är okej och inte, att sätta gränser och att de inte är ensamma med att känna som de gör. I lek tillsammans med andra blir alltså barnet bekräftat av andra barn i att sexualitet varken är någonting fult eller farligt. Akseldotter poängterar även vikten vid att, som vuxen, i förskolebarns sexuella (ofta hemliga) lekar ta reda på om hemligheten är ”ond eller god”, d.v.s. uppmärksamma situationen och ta beslut om den kan ha med sexuella övergrepp eller destruktiv sexualitet att göra eller om det är ett naturligt positivt sexuellt uttryck. Destruktiv sexualitet skiljer Akseldotter från positiv genom att beskriva destruktiv sexualitet som tvångsmässig onani, att tvinga kamrater till sexuella aktiviteter, skada sig själv eller andra barn eller att leka destruktiva sexlekar där våld är inblandat (a.a. 1993, s. 38).

4.4 Barns sexualitet i lärarutbildningen

RFSU (2004) har gjort en kartläggning över huruvida sex och samlevnadskurser erbjuds på svenska högskolor och menar att det endast erbjuds på cirka hälften av alla universitet. Kursen är då ofta valbar och omfattar cirka 4,8 högskolepoäng. De flesta av dessa kurser fokuserar på det problematiska i sex och barns sexualitet, i form av sexuella övergrepp, hantering av olika sexuella läggningar och gravida tonåringar, snarare än ovan nämnda definition av barns sexualitet som någonting naturligt och viktigt. Detta visar i min tolkning på att det finns bristande utbildningsmöjligheter kring ämnet och att den som vill utbilda sig får göra det på egen hand.

5. Material och metod

I detta avsnitt följer en metod- och materialredovisning. Val av metod för insamling av empirin redogörs för, vilket följs av reliabilitetsdiskussion, genomförande, urval och analysmetod. I avsnittet tydliggörs även av vilken anledning dessa metoder valts.

I uppsatsen tar jag avstamp i en övergripande hermeneutisk metodansats där jag utgår ifrån att det inte finns absoluta sanningar utan att verkligheten vi lever i är tolkningsbar (Brinkkjær och Høyen, 2011, s. 59, 73). Den hermeneutiska ansatsen faller sig naturlig med diskursanalysen som analyserar konstruerade verkligheter (Börjesson & Palmblad, 2007, s. 9). I min studie har jag valt att göra intervjuer där informanternas utsagor lägger en grund för mig att tolka utifrån min teoretiska utgångspunkt och tidigare forskning. Det informanterna sagt (och hur de sagt det) skapar ett sätt att se på verkligheten som jag tolkar. Detta medför att jag under tolkningsprocessen tittat på bakomliggande intentioner och min egen förförståelse av ämnet. Min förförståelse är en viktig del av min tolkningsprocess vilket beskrivs mer om under rubriken ”forskarens roll”.

5.1 Insamling av empiri

Som nämnt ovan har jag i studien valt att utgå ifrån en hermeneutisk metodologisk ansats där den tillämpats som kvalitativ metod. Hermeneutiken fokuserar på subjektiviteten i en undersökning, där utgångspunkten finns i människan själv. Forskarens huvudsakliga förhållningssätt blir då att försöka se och tolka meningen med ting. Ting i hermeneutiskt sammanhang kan bland annat vara texter, händelser eller utsagor, i denna studie används utsagor från intervjuinformanter (Brinkkjær och Høyen, 2011, s. 59, 73). Hermeneutiken som kvalitativ metod kan i denna studies sammanhang beskrivas som att intervjusubjektens utsagor ses som teorier om verklighet (Alvesson & Sköldberg, 1994, s. 12). Stor vikt kommer i studien att ligga vid hur verkligheten genom informanternas utsagor konstrueras och vilka möjliga konsekvenser verklighetsskapandet kan medföra.

Målet med undersökningen är att försöka ta reda på hur förskollärare förhåller sig till barns sexualitet och därför har jag, för att komma så nära mitt undersökningsområde som möjligt, valt att använda mig utav kvalitativa intervjuer som empiriinsamlingsmetod. Intervjuer

gjordes med fyra olika förskollärare med olika lång erfarenhet i förskola. Intervjuer är en typ av kvalitativ metod som kort kan beskrivas som en motsättning till kvantitativ metod, där kvalitativ metod handlar om att försöka studera få subjekt på närmre håll medan kvantitativ metod mer syftar till att föra statistik av en mängd (Ahrne & Svensson, 2015, s. 9,11). Det finns fler skillnader mellan kvalitativ och kvantitativ metod, Ahrne och Svensson har dock valt att beskriva den största skillnaden gentemot kvantitativ genom att bland annat belysa det faktum att forskaren ofta kommer mycket närmre det forskningsområde som ska undersökas (a.a., s. 15). Eftersom barns sexualitet fortfarande är ett tabubelagt och svårbehandlat område (Kosztovics & Leveau, 2009, s. 2) tog jag beslutet att inte ha gruppintervjuer med tanken om att det kunde bli ett mer lättsamt samtal om jag intervjuade pedagogerna enskilt. När intervjuerna gjorts med fyra olika förskollärare transkriberades dessa för att skapa den slutgiltiga empirin i studien. Under intervjuerna förde jag anteckningar på olika reaktioner och stämning i rummet som kommer att användas i studiens analys. Intervjufrågorna har utgått från en egenskapad intervjuguide (se: bilagor). Frågorna som ställts är öppna för att intervjusubjekten ska kunna berätta så mycket som möjligt utan att känna att det finns ett rätt svar.

Det bör medvetengöras att reliabiliteten kan ifrågasättas när en intervju transkriberats, eftersom talspråk och skriftspråk skiljer sig. Mimik, gester och kroppsspråk överlag går inte att få ned i text. Därför blir transkriptionen medvetet tolkad av mig som författare till texten. Det är därför viktigt att jag som författare är medveten om att denna påverkan sker i min analys (Patel & Davidsson, 2011, s. 107-108).

5.2 Genomförande

Hela arbetet började med att jag tog kontakt med fyra olika förskollärare och frågade dem om de hade något intresse av att delta i en intervju som skulle handla om barns sexualitet. Jag fick klartecken från alla fyra och skickade ut ett informationsbrev (se: bilaga 2). Efter att ha fått informationsbreven påskrivna från samtliga informanter började jag fokusera på intervjuguiden. Intervjuguiden konstruerades med öppna frågor som jag antog att jag skulle få ut ”diskussionsvar” ur, snarare än svar som informanterna tror att jag förväntar mig att få. Efter att ha fått intervjusvaren transkriberades dessa för att sedan lägga grund för min analys.

5.3 Urval

Fyra olika förskollärare fick förfrågan om att delta i intervju för denna studie. De olika förskollärarna har både olika lång utbildning och erfarenhet. Informanterna består av: Lena, 52 år, utbildad förskollärare som har arbetat inom förskola/barnomsorg i 26 år, Jessika 24, nyutexaminerad förskollärare som arbetat i förskola i 8 månader, Maja 26 år, som har arbetat i förskola i 8 år och har studerat en erfarenhetsbaserad förskolläraryt utbildning och Erik 32 år, utbildad lärare mot yngre åldrar (F-6) som arbetat i förskola i 9 år. Anledning till att personer med olika lång erfarenhet valts är för att försöka se samband och skillnader i pedagogiska förhållningssätt till barns sexualitet baserat på olika utbildnings- och erfarenhetsnivåer.

5.4 Diskursanalys

I uppsatsen ligger den kritiska intersektionalitetsanalysen till grund för den teoretiska utgångspunkten, vilken i min mening kan sammanfalla med diskursanalysen. Diskursbegreppet kan beskrivas som ett förutbestämt sätt att förstå världen utifrån hur vi talar om den. En diskurs kan beskrivas som en presentation med förutbestämda regler kring en företeelse eller ett ting som görs för att detta ska betraktas på ett specifikt sätt. All kunskap är konstruerad och därför kan verklighet aldrig fastställas som någonting verkligt, utan är beroende utav versioner av just verklighet. (Börjesson & Palmblad, 2007, s. 9, 13). Diskursanalys handlar alltså inte om hur saker och ting ser ut i verkligheten, utan mer om hur, när och varför diskursiva praktiker kommit till, i denna studies avseende varför barns sexualitet betraktas och förhålls till på ett visst sätt. Diskursanalysen sammanfaller även med den socialkonstruktivistiska ansats som uppsatsen tar avstamp i, då verkligheten alltid är påverkad av vår förståelse för den (Ali, 1999, s. 32), och är därför det analysverktyg som används.

I analysen kommer jag att genom ett diskursanalytiskt perspektiv att försöka studera det som är dolt i informanternas utsagor utifrån hur de pratar om företeelsen barns sexualitet.

5.5 Etiska överväganden

I undersökningen har jag valt att utgå ifrån vetenskapsrådets forskningsetiska principer (2002) och dess fyra huvudprinciper vilka är: informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet. Inför undersökningen kontaktade jag samtliga förskollärare för att presentera mig själv, min undersökning och syftet med den. I det första samtalet informerade jag om att deltagandet är frivilligt och att det när som helst kan avbrytas under processens gång. I samtalet informerade jag även om att alla namn och identifikationsmöjligheter anonymiseras i den slutgiltiga versionen av uppsatsen. Därefter e-mailades samtyckesbrev ut där informationen som delgivits muntligt presenteras skriftligt (se bilaga).

5.6 Forskarens roll

I studien håller jag ett reflexivt förhållningssätt till min insamlade empiri. Studien vilar på en hermeneutisk ansats, vilket kan förklaras som att jag tolkar den verklighet som produceras av informanterna i deras utsagor (Brinkkjær & Høyen, 2011, s. 74). Detta innebär att jag i min forskarroll tolkat informanternas utsagor, vilket resulterar i att jag inte är ute efter total sanning. Min förförståelse för ämnet blir på så sätt en viktig del i min forskarroll eftersom mina tolkningar grundas i min förförståelse och mina tidigare erfarenheter.

6. Presentation av resultat

I resultatpresentationen kommer utvalda delar ur intervjuerna att redogöras för och tolkas utifrån tidigare forskning och egna reflektioner. Resultaten har delats in i underrubriker för att tydliggöra utmärkande kategorier utav intervju svaren. Efter att citat presenterats tolkas de utav mig och sammankopplas med tidigare forskning som är relevant. Denna presentation av resultat från intervjuerna utgör underlag inför analysavsnittet.

6.1 Reaktionen

När intervjuerna gjordes inleddes dem med en presentation av uppsatsens ämne för att tydliggöra för informanterna vad som skulle diskuteras under intervjun. Det klargjordes att diskussionen skulle handla om barns sexualitet. Den första frågan som ställdes var ”hur ser du på barns sexualitet?”. I intervjun med Jessica och Maja blev reaktionerna ”milda” och frågan började besvaras med att diskutera betydelsen av barns sexualitet som någonting naturligt och viktigt. Erik och Lena uttryckte däremot mer nervositet och oro än Maja och Jessica gjorde när frågan ställdes. Både Lena och Erik började diskutera hur pedagogernas genusarbete såg ut på förskolan:

Hm, spännande. Barns sexualitet, okej. Hm, då tänker jag självklart på genus när du säger de, hur man arbetar genus, alltså med genusmedvetenhet och så vidare. (Erik)

Självklart är vi insatta i det här med genusarbete och barns sexuella identitet är ju en del av värdegrundsarbetet vi, hm, försöker arbeta aktivt med. (Lena).

Barns sexualitet är ett mycket tabubelagt ämne (Kosztovics & Leveau, 2009, s. 2) vilken i min tolkning blir det dolda budskapet i både Eriks och Lenas reaktion på frågan. Ämnet verkar vara så pass tabubelagt att det för Erik och Lena blir svårt att komma fram till tanken om att det handlar om mer än genusarbete. Lenas svar liknade Eriks, då även hon började prata om förskolans genusarbete. I Lenas svar finns en koppling till det tabubelagda i ämnet. Det pratas väldigt lite om barn kopplat till sexualitet (a.a. 2009), vilket gör det svårt att få upp ämnet i tankarna när frågan ställs. Lena nämnde senare i intervjun att hon läst om barns sexualitet under sin utbildning på högskolan, och att den då innefattade barns sexuella identitet i form av sexuell läggning. RFSU (2004) beskriver hur universitetsutbildningar ofta

kopplas sexualitet till sexuell läggning, vilket i min mening blir tydligt att det gjorts under Lenas utbildning.

Som nämnts ovan var Majas och Jessikas reaktioner något annorlunda från Lenas och Eriks. Nedan presenteras Majas reaktion på frågan om hur hon ser på barns sexualitet:

Jag har inte mycket kunskap om just barns sexualitet, ehm, och jag tycker absolut inte att det är tabubelagt, inte för mig alltså... .. Samtidigt är det en jätteviktig fråga som jag tycker ska lyftas, eftersom att det, alltså, inte finns så mycket kunskap eller ”tänk” kring ämnet eller vad ska man säga. Som barns onani exempelvis, det behöver diskuteras. (Maja)

Majas reaktion påvisar kunskap om vad barns sexualitet skulle kunna innebära. Hennes första reaktion till frågan som ställdes var att uttrycka sin bristande kunskap om barns sexualitet. Därefter följer ett tydliggörande i att hon pratar om barns sexualitet i form av onani, vilket skiljer sig från Erik och Lenas svar eftersom de kopplade ämnet till sexuell identitet. Maja inleder intervjun med att konstatera att det inte är tabubelagt för henne själv, vilket kan tolkas som att hon inte vill att det ska vara tabu. Hon poängterar även att det är en viktig fråga som bör lyftas, vilket kan tyda på att Maja har någon form av kunskap kring ämnet, då hon anser att det bör diskuteras.

6.2 Kunskap och utbildning om barns sexualitet

Enligt RFSU (2004) saknas utbildning inom barns sexualitet på högskolorna, vilket bekräftas av informanterna i intervjuerna. I samtliga av intervjuerna som gjordes svarade informanterna att de kände att de saknade utbildning kring ämnet. Tre utav fyra (Lena, Jessika och Maja) svarade att de ansåg att lärarutbildningen behöver få in fler kurser där barns sexualitet diskuteras och problematiseras. Den fjärde personen, Erik, ansåg att det inte var på utbildningen det behövdes mer kurser kring ämnet, utan att det behövs fortbildning när en förskollärare arbetat i några år. Argument för att det inte bör lyftas i förskollärarytbildningen var att det är ett allt för tabubelagt ämne som inte går att diskutera utan konkreta upplevda situationer där pedagogers erfarenhet av händelser kan diskuteras. Erik, som var skeptisk till utbildning, uttryckte även oro inför barns sexualitet genom att nämna att han inte har kunskap om vilka lagar som finns:

... Jag skulle gärna vilja ha lite kring kanske, kanske bara om det finns några lagar. För det är ju sådant som skrämmer också. Alltså, finns det några lagar kring detta? (Erik).

Eriks oro inför lagar kring barns sexualitet påvisar en brist på kunskap och utbildning i ämnet. Erik uttrycker förutom oro för lagar även sin egen värdering inför ämnet genom att säga att han själv inte vill se barns sexualitet på förskola:

Jag till exempel vill inte se det och jag tror jag säger så för att jag faktiskt känner mig uppväxt med den synen. Jag vill inte se något barn som pillar något annat barn på könet oavsett vilket kön och så vidare (Erik).

I citatet ovan påvisar Erik oro inför att behöva se barn uttrycka sig sexuellt. Det skulle kunna bero på dels, som han själv uttrycker det, är uppvuxen med det synsättet, dels för att det är så pass tabubelagt som det är. Akseldotter (1993, s. 37) uttrycker att barn som får visa sin sexualitet utan att vuxna blandar sig i också utvecklar en mer sund sexuell identitet när de blir äldre. En sådan mentalitet kan också vara en orsak till att Erik resonerar som han gör. I min tolkning är Erik rädd för att blanda sig i barnens uttryck, och detta påverkar även hur han ser på barns sexualitet överlag. Denna grundsyn som Erik påvisar skulle kunna vara en anledning till att han anser att det inte bör finnas kurser i bemötandet av barns sexualitet på högskolan, utan att situationer ska hanteras när de dyker upp.

6.3 Bemötandet av barns sexuella uttryck

Den första frågan som ställdes till informanterna var hur de ser på barns sexualitet. Efter att ha fått det besvarat ställdes frågan om vilka erfarenheter de har av barns sexuella uttryck i förskolan. När informanterna berättat om olika erfarenheter de haft, kom hur dessa bemöts av dem som pedagoger naturligt ur intervjuerna. Alla fyra informanter hade erfarenhet av barns sexualitet och berättade om dessa. Nedan citeras några olika sätt barns sexuella uttryck i förskolan har blivit bemöta:

Ja, när jag såg den incidenten, att ”Jesper” inte hade byxor på sig och låg på golvet med handen mellan benen så stängde jag dörren bakom mig och frågade vad han höll på med i princip, fast ja, alltså, försökte vara lite pedagogisk och frågade på ett... hm...

uppmuntrande sätt? Han var ju bara två år då men han skämdes ju, det märktes... Han vände sig bort och uttryckte tydligt att jag skulle gå därifrån. Så jag gjorde det. Sen pratade vi aldrig om det igen så jag vet inte... kan jag ens kalla det ett bemötande? (Jessika)

Jessika fick bevittna en situation som hon senare i intervjun valde att kalla för barnonani. Hon väljer när hon ser vad pojken, som i denna studie kallas för Jesper, gör att stänga dörren bakom sig innan hon konfronterar honom med att fråga vad det är han gör. Aigner och Centerwall (1983, s. 26) menar att barns onani är det område inom barns sexualitet som är det mest tabubelagda. Jessika frågar Jesper vad han håller på med, men lägger i intervjun snabbt till att hon frågar på ett uppmuntrande sätt. Hon nämner även, som sagt ovan, att hon är medveten om att det handlade om onani. Frågan ”vad håller du på med” kan därför tolkas som en konfrontation snarare än en undran, vilket skulle kunna tyda på att situationen kan ha varit ansträngd på grund av att onani är så pass tabu som det är. Jessika påvisar dock medvetenhet i att detta kan ha varit ett problematiskt sätt att bemöta barnet på då hon i intervjun frågade om det över huvud taget kan ha varit ett bemötande.

Erik berättade om en situation han erfarit där ett barn tryckt sitt könsorgan mot ett annat barn. Personalen hade sett detta och avbrutit situationen direkt. Erik beskrev sitt bemötande som följande:

Ja, jag tycker nog att vi inte vi la så mycket vikt på vart det kom ifrån, helt ärligt. Nej. Det var mer att det hände. För att, i och med att föräldern blev så pass ledsen och... Det är ju så, det är så pass tabuladdat att vi fick se till oss själva: hur fel är det här egentligen? Hur okej var det? Alltså, inte att det är okej, det är det ju inte, men mer hur kunde det här ske? Och verkligen gräva in i det, hur kunde vi missa att de hade den möjligheten att göra det? Och nu var det så att de faktiskt bakom, hm, bakom en vägg där de vet om att personalen inte ser. (Erik)

När Erik berättar om situationen infann sig en känsla av nervositet och oro. Han berättar om hur personalen på förskolan reagerat med tanken om att detta inte alls var okej. Han beskriver även hur de reflekterat tillsammans i personalgruppen om huruvida detta verkligen var så hemskt som det såg ut. Akseldotter (1993, s.38) beskriver destruktiv sexualitet som (bland annat) att tvinga kamrater till aktiviteter med sexuella inslag. I det fall att pojken som tryckt sitt könsorgan mot en annan pojke gjort detta utan dennes samtycke skulle denna incident

falla under Akseldotters definition av destruktiv sexualitet. I min tolkning har situationen på förskolan klassats som destruktiv och agerandet från personalen har därmed utgått från den destruktiva preferensen. Erik fortsätter att berätta om sitt bemötande:

När det händer, så är det nog mer att man ställer sig bakom föräldern och försöker trygga föräldern i vad som har hänt. För ofta är det ju så att man målar upp... att de, föräldrarna, målar upp situationen som något mycket större än det faktiskt var, så just där börjar man med det. Sen efteråt så är det ju så att vi har den skyldigheten att liksom, i alla fall tycker jag mot föräldrar, att om en förälder känner så, att man lyfter upp det för barnet, vad som har skett och vi behöver berätta hur det uppfattas och hur det kan vara. Så att, ja, barnet kommer i andra hand, i första hand är det nog föräldrarna. (Erik)

Erik berättar att han, när barn uttrycker sin sexualitet, ställer sig på föräldrarnas sida för att bekräfta denne i känslorna som uppstår. Han fortsätter med att berätta att *man* ofta målar upp, men ändrar sig snabbt till att *föräldrar* ofta målar upp situationen som större än vad den är. I pausen tolkade jag Eriks uttryck som osäker och något nervös. I slutet av citaten bekräftar Erik att han först och främst bemöter föräldrarna, och sedan barnet/barnen. Kosztovics och Leveau (2009) menar att pedagogers förhållningssätt och bemötande är avgörande för huruvida barn kan utveckla en sund sexualitet. Genom citatet ovan påvisas att Erik förhåller sig mer till föräldrarnas perspektiv än till barnets.

Erik fortsatte att reflektera över och diskutera den ovan nämnda erfarna situationen där ett barn fick ett annat barns könsorgan tryckt mot sig:

Låt oss säga den där situationen jag berättade om innan, om det hade varit en tjej som hade fått den på sig, då tror jag att det hade dragit sig ytterligare ett steg. Då hade det bokstavligen varit sexuella trakasserier eller något liknande så som jag skulle tolka det som. Eh, så den aspekten måste man också faktiskt gräva in sig på också och förstå. Vilka kön är det okej, eller hur kön alltså... Ja, om man bemöter det olika, och varför och hur. (Erik)

Erik reflekterar över hur det skulle vara om det skulle varit en flicka som fick ett könsorgan tryckt mot sig istället för en pojke. Han anser då att situationen skulle vara mycket värre än den var, eftersom att den då enligt honom skulle kunna klassas som sexuella trakasserier. Erik

påvisar också medvetenhet om att pedagoger, även han själv, ibland bemöter barn med olika kön på olika sätt och reflekterar över om det verkligen borde vara så.

6.4 Oro inför föräldrars reaktioner

Många förskollärare tycker att det är svårt att prata om och arbeta med barns sexualitet i rädsla för att förarga eller uppröra föräldrar (Larsson, 1994, s. 87). I intervjuerna framkom att samtliga informanter uttryckte en oro inför bemötandet av barns sexualitet inför föräldrar. Under intervjun ställdes frågan ”samtalar du med föräldrar om barns sexualitet?”. Ingen av förskollärarna svarade ja på denna fråga. Nedan presenteras några av svaren kring varför detta inte diskuteras:

Nej, jag har aldrig sett det lyftas upp, inte med enskilda barn eller forum. Jag skulle ju försvara barnet i en situation där en, ja, eh, typ, sexlek har pågått genom att ta fram forskning och så på det liksom... Men jag skulle kanske inte dra upp det på föräldramöte, speciellt inte om det skulle handla om någonting extremt, typ onani. (Maja)

Maja var tydlig och bestämd i tonen när hon svarade nej. Hon ändrar sig sedan och berättar att hon samtalar med föräldrar om incidenter uppstått, och att hon då försvarar barnens aktion genom att ta fram forskning kring ämnet inför föräldern. Hon poängterar att hon inte skulle ta upp det under ett föräldramöte. Aigner & Centerwall (1983, s. 26) konstaterar barns onani som det mest tabubelagda ämnet att prata om, vilket Maja konstaterar i sitt uttalande om vad som inte bör nämnas under ett föräldramöte. Barns sexualitet är ett oerhört svårt ämne att prata om (Kosztovics & Leveau, 2009, s. 2) vilket Majas uttalande bekräftar.

Jessikas svar liknar Majas i och med att inte heller hon samtalar med föräldrar om ämnet. Hon uttryckte sin oro inför samtal med föräldrar om barns sexualitet som följande:

Jo det är klart, man borde ju verkligen kunna berätta för föräldrar att det är viktigt och så, men jag är liksom ny och... Jag har aldrig hört om någon lärare som pratat med föräldrar om sexlekar som hänt, om du förstår vad jag menar. Jag tror att det skulle verka konstigt om vi typ drog upp det bara sådär utan att någonting har hänt... (Jessika)

Citatet inleds med att Jessika bekräftar att det är ett viktigt ämne som behöver pratas mer om (Kosztovics & Leveau, 2009, s.2). Hon uttrycker därefter oro inför att prata om ämnet utan att ha en speciell anledning. I min tolkning vill Jessika att det inte ska vara tabubelagt, vilket kan tolkas ur hennes mening om att vi borde kunna berätta för föräldrar om vikten av att barn får ha en sexualitet. Därefter påpekar hon att det är underligt att prata om det.

Lena ansåg att ämnet helt klart kan diskuteras i arbetslag men absolut inte med föräldrar:

Självklart ska ämnet diskuteras i pedagogiska samtal eller ja, i möten och så, så att vi betar oss likadant. Men jag skulle aldrig få för mig att haffa en förälder och börja dra upp sexlekar som försiggår på förskolan. Sådant handskas vi med här. Om det inte skulle vara så att någon, eller om det skulle ske saker som gör någon ledsen eller ja, du förstår vad jag menar. Något som bryter mot lagen, men då är det oftast så att vi skickar upp ärendet högre, till förskolechefer och så. (Lena)

Lena uttrycker självklarhet i att diskutera med sina kollegor om hur barns sexualitet bör bemötas, med förhoppning om att alla bör agera lika i sina bemötanden mot barnet. Dock anser hon att ämnet inte bör diskuteras med föräldrar om det inte handlar om vad Akseldotter (1993, s. 38) definierar som destruktiv sexualitet, där någon blir skadad, ledsen eller kränkt. Ett samband som kan urskiljas i huruvida dessa förskollärare anser att barns sexualitet bör samtalas om med föräldrar är att det inte görs, så vida att ingen brutit mot lagen eller skadat någon annan. Lena nämner även att händelser som inte kan hanteras på förskolan skickas till förskolechef eller liknande i verksamheten.

7. Analys

I detta kapitel kommer resultaten från intervjuerna med förskollärarna Jessika, Maja, Erik och Lena att analyseras. Utsagorna som presenterades under rubriken ”resultat” kommer nedan att kategoriseras i underrubriken utifrån de olika resultatredovisningarna ovan. I analysen söks inget svar på varför förskollärarna valt att uttrycka sig som de gör, utan fokus kommer att läggas vid effekterna av handlingar och hur utsagorna uttrycks.

I analysen kommer jag att utgå ifrån den socialkonstruktivistiska tanken om att samtliga kategoriseringar som uttrycks är socialt konstruerade (Ali, 1999, s.31), och dessa kommer att tolkas ur ett intersektionellt perspektiv där särskiljande av underordnade kategoriseringar blir belysta (Krekula, Närvänen & Näsman, 2005). Jag kommer även att använda mig av tanken kring konstruerandet av ålder och kön som analytiska verktyg. I analysen tillämpas ett diskursanalytiskt tänkande där försök görs till att förstå de underliggande dolda meningarna och tankarna i de ovan beskrivna utsagorna som informanterna delat.

7.1 Reaktionen

Under intervjuerna dokumenterades informanternas reaktioner medan deras utsagor spelades in. I början av varje intervju lades mycket fokus vid att försöka fånga förskollärarnas första reaktioner när samtalet skulle starta. Detta gjorde jag med förförståelse om att barns sexualitet var ett tabubelagt område som många har svårt att prata om (Kosztovics & Leveau, 2009, s. 2). I två av intervjuerna (Erik och Lena) började förskolans genusarbete diskuteras särskilt från barns sexualitet. Frågan som ställdes var: ”Hur ser du på barns sexualitet?”. Eriks första reaktion var att ämnet var spännande och han gjorde många pauser innan han började berätta om hur genusarbetet på förskolan ser ut. Lenas reaktion var lik Eriks då även hon började diskutera genusmedvetenhet och barns sexuella identitet. Lena var dock mer bestämd och gjorde inte lika många pauser som Erik. I min mening reagerar Erik och Lena på ämnet barns sexualitet genom att omedvetet reproducera normen om att det inte är ett ämne som diskuteras eftersom det är så pass tabubelagt. Båda förskollärarna väljer (i min tolkning omedvetet) att osynliggöra barns sexualitet genom att särskilja den från deras rätt till en sexuell identitet. Klara Dolk (2013, s. 26) beskriver normer som en företeelse som människor styrs in i och inte alltid reproducerar medvetet, vilket kan överensstämma med reaktionerna från förskollärarna.

Utifrån tanken om att alla sociala relationer är makthierarkier (Ali, 1999, s. 31) skulle de ovanstående reaktionerna kunna tolkas som maktutövning gentemot barns rätt till en egen sexualitet. Maktrelationen vuxen/barn är asymmetrisk (Dolk, 2013, s. 31) och förskollärarna utövar, antagligen omedvetet, sin makt genom att välja att inte diskutera barns sexualitet utan särskiljer den från genusperspektivet. Ur ett intersektionellt perspektiv skulle detta kunna tolkas som att förskollärarna särskiljer sexualitet från andra former av uttryck som kan ligga till grund för förtryck. Ur ett intersektionellt teoretiskt perspektiv blir det problematiskt att sexualiteten särskiljs från andra företeelser som påverkar maktförhållandet (de los Reyes & Mulinari, 2005, s. 23-24) eftersom de är olika faktorer som hänger samman i problematiken.

Majas reaktion i början av intervjun skilde sig från Lenas och Eriks. Hon började diskutera barns sexualitet som ett tabubelagt ämne, och var snabb med att nämna att hon inte har så mycket kunskap kring ämnet. Maja nämner onani, som enligt Aigner & Centerwall (1983, s. 26) beskrivs som det mest tabubelagda inom barns sexualitet vilket skulle kunna tyda på ett försök av Maja till att inte fortsätta konstruera normer kring barns sexualitet som tabu. Under intervjun kunde osäkerhet över att prata öppet om ämnet urskiljas. Maja tog ofta pauser och funderade mycket över vad hon skulle säga. Detta tolkade jag som att hon ville att det inte skulle vara tabu, men att det var det även för henne. I hennes reaktion uttrycker hon hur ämnet borde diskuteras och att det är viktigt eftersom det inte finns så mycket kunskap kring det. I min tolkning anser jag att hon gör ett försök till att jämna ut den asymmetriska maktordning som finns mellan vuxna och barn genom att delge barnen rätten till sin egen sexualitet i form av att vuxna diskuterar hur de bör förhålla sig kring företeelsen (Dolk, 2013, s. 31).

Ur denna del av intervjuerna kan olika samband urskiljas när det gäller förskollärarnas reaktioner till ämnet. Samtliga uppvisade oro inför ämnet på något sätt. Två av förskollärarna ansåg ämnet som så pass tabubelagt att de inte kunde koppla frågan till de svar som gavs, medan de andra två tydligt uttryckte sig om att ämnet var tabubelagt. Under intervjuerna tolkade jag det som att samtliga förskollärare gjorde många pauser i början av sina utsagor, vilket skulle kunna tyda till att de funderade länge innan de vågade svara på frågorna med utgångspunkt i att det är ett svårt ämne att prata om.

7.2 Kunskap och utbildning om barns sexualitet

I frågan om det skulle behövas mer utbildning för pedagoger verksamma inom förskolan kring barns sexualitet svarade tre av informanterna (Lena, Maja & Jessika) ja, medan Eriks svar var nej, men han ansåg att det möjligtvis skulle kunna behövas en typ av fortbildning som träder in efter att förskollärare arbetat i verksamheten under en period. Han uttryckte även en oro kring ifall det finns lagar som bestämmer hur förskollärare eller andra vuxna bör förhålla sig till barns sexualitet. Han fortskrider samtalet genom att berätta att han själv inte vill se barns sexuella uttryck i skolan, eftersom han själv är uppväxt med att det inte är acceptabelt. Eriks uttryck påvisar i min tolkning bristande kunskap kring ämnet. Han uttalar även stark oro inför att se det ske på förskolan. Detta skulle kunna grunda sig i att han själv ser ämnet som extremt tabubelagt. Med utgångspunkt i att sexualitet är ett socialt konstruerat område, liksom kategoriseringen ålder, kan ett tydligt maktperspektiv skildras i Eriks uttalande. Erik uttrycker sin makt genom att påpeka att det inte skulle vara passande att ett barn uttrycker sig sexuellt inför honom, men grund i att det inte var acceptabelt när han var barn. Därmed reproduceras den underliggande tanken om att sexualitet hos barn bör anses olämpligt eller destruktivt vilket skulle kunna leda vidare till att det öppna förhållningssätt som behövs i förskolan (Larsson, 1994, s. 87), i detta fall inte existerar.

När Erik diskuterar denna fråga ger han ett uttryck av upprördhet. Hans ton höjs en aning och han poängterar med stark markering att han inte skulle vilja se sexuella uttryck på förskolan. Detta skulle kunna tendera i att han jämför barnets sexualitet med en mer vuxen definition av denna. I studien har jag valt att inte likställa barns sexualitet med vuxnas i form av att citera WHO:s definition, som uttrycker barns sexualitet som att den bland annat handlar om nyfikenheten i att söka närhet och kärlek, en del i att vara mänsklig och ett grundbehov för människan (RFSU 2009). I intervjun med Erik beskrev han att han inte ville se ett barn pillra på något annat barns könsorgan, vilket skulle kunna tolkas som att han definierar sexualitet på ett mer erotiskt vis. Därmed konstruerar han en syn på sexualiteten som någonting förbjudet som kan tendera i reproduktion av ämnet som tabu (Kosztovics & Leveau, 2009).

Ett samband som kunde urskiljas i informanternas utsagor gällande utbildning om barns sexualitet var att alla fyra förskollärarna ansåg att det behövs mer utbildning inom ämnet, om än på olika sätt. Detta styrker RFSU:s (2004) kartläggning över hur kunskapsnivåerna ser ut

hos verksamma förskollärare utifrån vilken typ av utbildning som erbjuds på universitetsutbildningar i Sverige.

7.3 Bemötandet av barns sexuella uttryck

I frågan om förskollärarna hade stött på barns sexuella uttryck i verksamheten någon gång svarade alla fyra ja. En situation som nämnts ovan var Jessikas beskrivning av hur hon sett tvååriga Jesper onanera i ett vilorum. När hon berättar om händelsen är hon mycket noggrann med att fundera över hur hon ska beskriva händelsen innan hon gör det genom att pausa i sitt berättande ett flertal gånger. Detta i min tolkning tyder till känsligheten i ämnet, att hon funderar på vad som är okej att berätta och vad som inte är det. Hon väljer, enligt beskrivningen av incidenten som hon kallar den, att stänga dörren och fråga Jesper vad han gör. Larsson (1994, s. 87) beskriver vikten av att barns sexuella uttryck inte förbjuds i förskolan och att det är viktigt att ämnet diskuteras. Redan i valet att stänga dörren bakom sig innan hon frågar Jesper vad han gör vill jag tolka det som att hon konstruerat en norm om att beteendet är ett sådant som bör gömmas för andra. Därmed förbjuds Jespers aktivitet på ett undertonande sätt, eftersom hon väljer att först stänga dörren och sedan att ifrågasätta hans beteende.

När Jessika berättar om händelsen verkar hon mycket besvärad över att hon inte agerat på ett annorlunda sätt. Detta kan tolkas ur hennes sätt att ifrågasätta sitt eget handlande i slutet av berättandet. Hon frågar om hon ens kan kalla sitt agerande för ett bemötande. Hon påvisar medvetenhet om maktstrukturen i den beskrivna situationen på förskolan genom att lyfta att hon gjort ett försök till att delge barnet makt genom att fråga barnet på ett uppmuntrande sätt vad det är han gör inne i det stängda rummet. I sitt berättande om situationen bestämmer hon att barnet uppvisade skam när hon klev in i rummet, vilket medför en osäkerhet i rösten när hon berättar vidare, vilket kan tolkas genom hennes pauser i berättandet där hon inte riktigt vet hur hon ska formulera sig. Genom att uttrycka osäkerhet när hon beskriver en konkret händelse konstrueras en bild av att detta är skamfyllt och tabu, trots hennes försök att i situationen undvika just dessa typen av känslor. Akselsdotter (1993, s. 37) beskriver det viktiga med att låta barnet undersöka sin sexualitet utan vuxnas inblandning för att på bästa sätt utveckla en sund sexuell identitet. I beskrivandet av situationen uttrycker Jessika i min

mening stark osäkerhet i hur barns sexualitet bör bemötas, vilket påvisar viss bristande kunskap och ett påvisat utbildningsbehov.

Erik beskriver sitt bemötande av barns sexualitet genom att beskriva en situation där en pojke fått en annan pojkes könsorgan tryckt mot sig under en fri lekstund på förskolan. Han beskriver situationen som problematisk i och med att vårdnadshavare till barnen har reagerat starkt. Han nämner även att han inte la så mycket vikt vid hur situationen hade uppstått, utan fokuserade mer på att det över huvud taget hade möjlighet att ske. Det nämns även att det hade skett bakom en vägg där pedagoger inte kunde se. Mycket fokus ligger i Eriks berättande vid att förklara hur viktigt det var att föräldern fick känna sig trygg och att de fick veta att personalen hade gjort fel. Det som inte nämns under intervjun var om pedagogerna i situationen pratat med barnen och diskuterat om det var en lek där båda parter var medverkande och hur situationen eller möjligtvis leken sett ut innan vuxna uppmärksammat vad som hänt. Om så var fallet, att pedagogerna endast såg den nämnda händelsen och medvetet eller omedvetet valt att inte se situationen som helhet, väljer de att problematisera den sedda situationen taget ur ett sammanhang utan att reflektera tillsammans med de som faktiskt var inblandade.

Detta ovan nämna resonemang kan tolkas ur ett maktperspektiv. Pedagoger Erik konstruerar och reproducerar normen om att barn bör vara och bete sig på ett visst sätt (Dolk, 2013, s. 30) genom att utnyttja den (medvetna eller omedvetna) makt han som vuxen har gentemot barnet (Laskar, 1998). Erik väljer att berätta om situationen på ett sätt som tydliggör att han valt att ställa sig bakom de vuxnas oro över barnens sexuella uttryck, vilket reproducerar tabun i att prata om ämnet på ett sätt som missgynnar barnens rätt till sin egen (sexuella) identitet (Skolverket, 2010, s. 9). Eriks berättande om händelsen skulle också kunna tolkas ur ett åldersperspektiv. En vanlig normativ uppfattning är att vuxna bör bete sig på ett visst sätt (Dolk, 2013, s. 26-27) vilken skulle kunna vara en anledning till att han väljer att diskutera ämnet utifrån ett vuxenperspektiv där mycket vikt ligger vid att försvara de vuxnas reaktioner till händelsen. En problematik som kan skyntas i Eriks sätt att berätta om situationen är hur han väljer att särskilja barnens rätt till att uttrycka sig sexuellt från vuxnas rätt till att bestämma över hur detta ska ske. Den vuxnes maktposition reproduceras i berättandet och stärks i och med Eriks uttalande om att det viktigaste i situationen blev att trygga föräldrar istället för barnen.

Vidare reflekterar Erik ytterligare över situationen som beskrivits ovan om pojken som fick en annan pojkes könsorgan tryckt mot sig. Han funderade över hur det skulle sett ut om det istället för en pojke varit en flicka som fick en penis tryckt emot sig och konstaterar att det då skulle ha klassats som sexuella trakasserier, med utgångspunkt i tanken om att det i originalsituationen inte gjorde det. Erik visar medvetenhet om att flickor och pojkar behandlas olika, och poängterar i sitt uttalande att även han resonerar på så sätt, även om han inte vill göra det. Med utgångspunkten i att kön är en socialt konstruerad kategori i samhället, att flickor och pojkar har olika förutsättningar för att uttrycka sin sexualitet och att de har olika villkor i förskolan (Ali, 1999, s. 31, Dolk, 2013, s. 15-16, Larsson, 1994, s. 16-17) förstärks de traditionella könsrollerna i Eriks uttalande kring situationen. En annan aspekt är att Erik problematiserar heteronormen, som antyder att människor bör vara indelade i kvinna- och man-par (Åkerlund, 2011, s. 20) i och med att han frågar sig varför situationen skulle bli annorlunda bemött om det hade varit en flicka istället för en pojke som fick en penis tryckt mot sig.

7.4 Oro inför föräldrars reaktioner

När frågan ställdes om pedagogerna samtalar med föräldrar om barns sexualitet svarade samtliga informanter nej. Larsson (1994, s. 87) har i sin studie uppmärksammat pedagogers svårighet inför att samtala med föräldrar kring det tabubelagda ämnet sexualitet. Jag valde i resultatavsnittet att presentera Majas, Lena och Jessikas svar angående frågan ”samtalar du med föräldrar om barns sexualitet?”. Maja berättade att hon aldrig hört eller sett någon pedagog diskutera ämnet med en förälder, eller över huvud taget. Även Jessika berättar att hon aldrig samtalat med föräldrar om ämnet. Lena poängterar vikten av att faktiskt lyfta sexualiteten som företeelse i arbetslagen, men anser att föräldrar inte bör involveras i diskussionen om det inte skulle ha skett en incident där något barn blivit kränkt.

En gemensam nämnare i svaren är att samtliga anser att de inte diskuterar barns sexualitet med föräldrar. En annan är att förskollärarna inte heller anser att det behövs. Detta skulle kunna kopplastillnormen om att barns sexualitet är tabu (Kosztovics & Leveau, 2009, s. 2) som i intervju svaren tyder till att denna medvetet eller omedvetet efterföljs. Eftersom ämnet är så pass tabu, skulle det kunna vara så att förskollärarna omedvetet följer bestämmelsen om att sexualitet och barn inte fungerar i kombination.

Lena nämner i sitt svar att hon endast pratar med föräldrar om sexualitet om en incident uppstått där någon blivit kränkt, vilket skulle kunna tolkas ur ett intersektionellt perspektiv. I sitt uttalande utnyttjar Lena sin maktposition och sitt tolkningsföreträde som vuxen (Dolk, 2013, s. 30) genom att bestämma vilka delar av barnens vardag som föräldrar bör uppmärksammas på. I enlighet med Krekula, Närvänen och Näslunds (2005) tanke om att olika strukturers och kategoriseringars samspel utgör grund för exklusion, vill jag hävda att Lenas uttalande stärker ålderskategorisering och särskiljer denne från sin egen rätt till att inta en maktgivande vuxenposition (Dolk, 2013, s. 26-27) i och med att hon uttrycker sitt förhållningssätt på så vis att föräldrar inte behöver veta att någonting hänt om det inte var en negativ incident. Med det menas att Lena med sitt uttalande konstruerar en norm som säger att barnets sexuella uttryck värderas utifrån hennes (den vuxnes) rätt till kategorisering, vilket kan resultera i reproduktion av ålderskategorisering och slutligen leda till exklusion av barns rätt till sin egen sexualitet.

8. Diskussion och slutsatser

I denna del av studien kommer en diskussion föras kring vad informanternas utsagor skulle kunna betyda i förhållande till barns sexuella uttryck i förskolan. En fördjupning kommer även att ske i mina egna reflektioner kring ämnet. Därefter kommer slutsatser att dras, där innehållet i studiens empiriska materialkort sammanfattas. Sedan kommer en metoddiskussion att föras, där alternativa metoder presenteras vilket slutligen mynnar ut i egna förslag på vidare/alternativ forskning.

8.1 Resultat- och analysdiskussion

En viktig aspekt i studien är att alla svar från informanterna utgår från dem själva, deras egna föreställningar, erfarenheter, tyckande och tankar. I informanternas utsagor kan flera samband synliggöras. Ett samband var att samtliga förskollärare anser att barns sexualitet är ett tabubelagt ämne som är svårt att samtala om. Ett annat samband är att samtliga saknar utbildning i ämnet, och kunskapen de har utgår endast från erfarenheter och eget tyckande. Det fanns meningsskiljaktigheter i huruvida utbildning kring ämnet bör införas på universiteten där förskollärare utbildas, men samtliga informanter anser att det behövs någon typ av utbildning, där några anser att det behövs i högskoleutbildningen medan andra anser att fortbildning är en bra lösning. De erfarenheter pedagogerna har berättat de gärna om, men de har svårt att ringa in vad barns sexualitet egentligen handlar om och definitionerna såg olika ut och hur sexuella uttryck bemöts var för samtliga, i min mening, svårt att svara på.

Barns sexualitet är ett viktigt ämne som behöver problematiseras och utforskas (Kosztovics & Leveau, 2009) vilket bekräftades av informanterna i deras utsagor. Däremot är hur uttrycken bemöts väldigt olika, vilket skulle kunna bero på att det inte finns något gemensamt förhållningssätt eller några tydliga riktlinjer. Ämnet diskuteras enligt pedagogerna i studien väldigt sällan med föräldrar eller i arbetslagen, vilken leder till att det blir svårt att skapa ett gemensamt förhållningssätt till bemötandet. Det absolut starkaste sambandet jag kommit fram till under studiens gång var att samtliga medverkande pedagoger känner oro och har dålig kunskap om hur man pratar om barns sexualitet med varandra, med barn och med föräldrar. En viktig aspekt i informanternas utsagor var att de ofta särskiljer barns sexualitet från andra

typer av underordnade kategorier, som ålderskategorisering, genus och medvetenhet om att vuxna ligger högre upp i hierarkin gällande maktstrukturer (Laskar, 1998).

Slutligen vill jag sammanfatta min studie med att hävda att barns sexualitet är ett skrämmande ämne som få verkar vilja diskutera och samtala kring. Det behövs mer kunskap om ämnet, möjligtvis riktlinjer för personer verksamma inom förskolans värld, för att det ska kunna tas upp som viktigt och betydelsefullt för barns identitetsutveckling.

8.2 Metoddiskussion

Resultaten i min studie har nåtts fram till genom användandet av kvalitativ intervjumetod. Om jag istället hade utgått ifrån kvantitativ metod, att samla in större mängd information genom exempelvis enkäter (Ahrne & Svensson, 2015, s. 11) eller om jag gjort längre observationer i förskolan skulle resultatet med all säkerhet sett annorlunda ut. En nackdel med att ha använt mig av intervju som metod är bland annat ifrågasättandet av studiens reliabilitet. Eftersom talspråk inte kan översättas i skriftspråk då mimik, gester och kroppsspråk försvinner (Patel & Davidsson, 2011, s. 107-108) blev det svårt att översätta intervjuerna i transkriberingarna. Mycket av informationen jag fick under intervjun gick förlorad i och med att jag inte fick med dessa uttryck. Kanske hade intervjusvaren även sett annorlunda ut om jag hade skapat fokusgrupper, vilket skulle inneburit samtal med fler förskollärare i grupp där möjlighet till diskussion kring olika aspekter hade getts (Ahrne & Svensson, 2015, s. 81). I efterhand kan jag resonera så att mina frågeställningar antagligen inte varit lika skrämmande för pedagogerna om jag inte suttit med dem enskilt, vilket i min mening kan bli något stelt och ”förhörslikt”.

8.3 Förslag på vidare forskning

Min studie skildrar endast fyra förskollärares erfarenheter och kunskaper kring ämnet barns sexualitet. Det skulle vara intressant att göra en liknande studie med många fler förskollärare, och på olika platser i landet. Jag eftersöker även forskning av hur barn själva upplever att de har möjlighet att uttrycka sig sexuellt i förskolan. En intressant studie skulle vara att observera barn på en förskola för att sedan samtala med dem kring barns sexualitet i deras termer och på deras nivå.

9. Källförteckning

Ahrne, Göran & Svensson, Peter (red.) (2011), Handbok i kvalitativa metoder. Stockholm: Liber.

Aigner, Gertrude & Centerwall, Erik (1983). Barnens kärleksliv: om kärlek, sexualitet och mötet med vuxenvärlden: en bok för föräldrar och personal inom barnomsorgen. Stockholm: Prisma i samarbete med Riksförb. för sexuell upplysning (RFSU)

Akselsdotter, Kaisu (1993). Små barns signaler om sexuella övergrepp: handbok för förskolan. Stockholm: Rädda barnen

Alvesson, Mats & Sköldberg, Kaj (1994). Tolkning och reflektion: vetenskapsfilosofi och kvalitativ metod. Lund: Studentlitteratur

Ali, Osman (1999). The "strangers" among us: the social construction of identity in adult education. Diss. Linköping : Univ.

Brinkkjaer, Ulf & Høyen, Marianne (2013). Vetenskapsteori för lärarstudenter. 1. uppl. Lund: Studentlitteratur

Börjesson, Mats & Palmblad, Eva (red.) (2007). Diskursanalys i praktiken. 1. uppl. Malmö: Liber.

De los Reyes, Paulina & Mulinari, Diana (2005). Intersektionalitet: kritiska reflektioner över (o)jämlighetens landskap. 1. uppl. Malmö: Liber

Dolk, Klara (2013). Bångstyriga barn: makt, normer och delaktighet i förskolan. Diss. Stockholm: Stockholms universitet, 2013

Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning. (2002). Stockholm: Vetenskapsrådet

Tillgänglig på Internet: http://www.cm.se/webbshop_vr/pdf/etikreglerhs.pdf

Frelin, Anneli (2012). Lyhörda lärare: professionellt relationsbyggande i förskola och skola. 1. uppl. Stockholm: Liber

Hellman, Anette (2008) I: Frangeur, Renée & Nordberg, Marie (Red) (2008). Maskulinitet på schemat: pojkar, flickor och könsskapande i förskola och skola. 1. uppl. Stockholm: Liber

Kosztovics, Anna (2014). Rapport om barns sexualitet på 53 förskolor i Malmö. RFSU. Tillgänglig på Internet: [http://www.rfsu.se/Bildbank/Dokument/Rapporter-studier/Rapport%20barns%20sexualitet\(1\).pdf?epslanguage=sv](http://www.rfsu.se/Bildbank/Dokument/Rapporter-studier/Rapport%20barns%20sexualitet(1).pdf?epslanguage=sv)

Kosztovics, Anna och Leveau, Linda (2009). Rapport om barns sexualitet. Malmö: RFSU. Tillgänglig på Internet: [http://www.rfsu.se/Bildbank/Dokument/Rapporter-studier/Rapport%20barns%20sexualitet\(1\).pdf?epslanguage=sv](http://www.rfsu.se/Bildbank/Dokument/Rapporter-studier/Rapport%20barns%20sexualitet(1).pdf?epslanguage=sv)
Hämtad 18 oktober, 2015.

Krekula, Clary, Närvänen, Anna-Liisa & Näsman, Elisabet (2005). Ålder i intersektionell analys. Kvinnovetenskaplig tidskrift. 2005(26):2/3, s. 81-94

Larsson, Ingbeth (red.) (1994). Är det normalt eller-?: om förskolebarns sexuella beteende, vuxnas attityder och nya forskningsresultat. Stockholm: Allmänna barnhuset.

Larsson, Ingbeth (2002). Sexual Experiences in Childhood: Young Adults Recollections. I: Archives of Sexual Behavior, Vol. 31, No. 3, June 2002.

Laskar, Pia (1998). Kön, sexualitet och makt. Kvinnovetenskaplig tidskrift. 19(1998):1, s. 1-7

Läroplan för förskolan Lpfö 98 [Elektronisk resurs]. [Ny, rev. utg.] (2010). Stockholm: Skolverket. Tillgänglig på Internet: <http://hdl.handle.net/2077/30905>

Patel, R. & Davidson, B., (2011) fjärde upplagan, Forskningsmetodikens grunder. Att planera, genomföra och rapportera en undersökning. Lund: Studentlitteratur.

RFSU (2004) Kartläggning av Sex- och samlevnads- undervisningen på Sveriges lärarutbildningar.

Tillgänglig på Internet: <http://www.rfsu.se/Bildbank/Dokument/Rapporter-studier/kartlaggning-samlevnad.pdf?epslanguage=sv>

Hämtad 19 oktober, 2015.

RFSU (2009) Barns sexualitet – en vägledning kring barns beteenden.

Tillgänglig på Internet: http://www.rfsu.se/Bildbank/Dokument/Method-Handledning/barnssexualitet_rfsu.pdf?epslanguage=sv

Hämtad: 3 oktober, 2015.

Åkerlund, Carl (red.) (2011). Bryt!: ett metodmaterial om normer i allmänhet och heteronormen i synnerhet. 3., [omarb.] uppl. Stockholm: Forum för levande historia.

10. Bilagor

Bilaga 1 - informationsbrev

Hej,

Mitt namn är Linda Olsson och jag studerar min sista termin på förskolläraryrket med interkulturell profil. Jag ska nu skriva mitt examensarbete som kommer att handla om pedagogers förhållningssätt till förskolebarns sexualitet på förskolan. För att detta ska bli möjligt önskar jag att få din medverkan i en intervju kring ämnet.

Intervjun tar ca 30 minuter - 1 timme och kommer att spelas in för att sedan transkriberas. Det transkriberade materialet kommer därefter att användas i en analys kring ämnet. Definition av barns sexualitet finns att läsa i RFSU:s riktlinjer om barns sexualitet vilken jag länkar till nedan.

Jag kommer i min uppsats att utgå ifrån vetenskapsrådets forskningsetiska principer vilka kortfattat innebär bl.a. att alla namn i texten kommer att fingeras. Allt material jag samlar in kommer i uppsatsen att anonymiseras, efter mitt arbete kommer all min insamlade data (intervjutraskriberingar) att förstöras. Jag vill tydliggöra att medverkan är frivillig, och att du när som helst har möjlighet att avbryta din medverkan.

Mer information kring de forskningsetiska principerna finns att hämta på:

<http://www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf>

RFSU:s "Barns sexualitet":

http://www.rfsu.se/Bildbank/Dokument/Metod-Handledning/barnssexualitet_rfsu.pdf?epslanguage=sv

Vid frågor, kontakta gärna mig eller min handledare:

Linda Olsson – förskollärestudent

xxx xxxx xxx

Victoria Kawesa – handledare

xx xxx xxxx

Vänligen,

Linda Olsson

södertörns
högskola

SÖDERTÖRN UNIVERSITY

Bilaga 2 – intervjuguide

Intervjuguide

1. Intervju med (namn):
2. Datum vid intervjutillfället:
3. Jag informerar åter igen om frivilligheten i denna intervju och att intervjudpersonen när som helst har rätt att avbryta sin medverkan. Jag informerar även igen om anonymiteten i texten och att svaren behandlas konfidentiellt.
4. Jag förklarar kortfattat varför jag gör denna intervju och syftet med min undersökning:
 - Syftet med min undersökning är att försöka se hur pedagoger i förskolan förhåller sig till och bemöter barns sexualitet. Anledningen till att jag gör intervjuer är att jag vill få information om vilken kunskap som finns och vilka erfarenheter pedagoger i förskolan har
5. Vad har du för utbildning och hur länge har du jobbat i förskola?
6. Hur ser du på barns sexualitet?
7. Kan du se någon problematik i att arbeta med barns sexualitet?
8. Kan du tänka tillbaka på att du själv har stött på barns sexualitet i någon form under din tid som verksam i förskolan?
9. Hur hanterar/bemöter du barns sexuella uttryck?
10. Samtalar ni med föräldrar om barns sexualitet?
 - Ja: på vilket sätt och varför?
 - Nej: Varför känner du att du inte kan diskutera det med föräldrar?
11. Tycker du att det finns behov av mer utbildning inom området ”barns sexualitet”?
Varför tycker du så?
12. Har du någonting annat som du vill berätta om när det gäller barns sexualitet?
13. Tacka för intervjun.